Пор: 1652/I

ЧЛАНЦИ У ОВОМ БРОЈУ:

Алан ВОТСОН
/Лорд Менсфилд – Судијски интегритет или његово помањкање: *Случај Сомерсеј*

Весна КЛАЈН-ТАТИЋ
/Медицинска, етичка и правна питања појединачног и групног генетског тестирања

Јаков РАДИШИЋ
/Одговорност због штете узроковане пацијенту инјекцијама (посебан осврт на праксу немачких судова)

Александар МОЛНАР
/Предмодерна теоријска промишљања односа политике и рата

Владимир МИЛИСАВЉЕВИЋ
/Борба за признање у Хегеловим јенским списима

Божидар ВЕЉКОВИЋ
/Истополна заједница – правно уређење и јавност

Горан МАРКОВИЋ
/Утицај политичких странака на развој политичке партиципације

Никола БОДИРОГА
/Приговор трећег лица у извршном поступку

Марија ДРАШКИЋ
/О веронауци у државним школама, други пут

Коста ЧАВОШКИ
/Елементарно незнање и нечасно прикривање

АНАЛИ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА / ГОДИНА LIV

UDC 34/35 : YU ISSN 003-2565

1841 ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У БЕОГРАДУ

АНАЛИ
ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

1/2006 ЧАСОПИС ЗА ПРАВНЕ И ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ | БЕОГРАД 2006 /БРОЈ 1 /ГОДИНА LIV

Главни уредници Архива *за правне и друштвене науке који је претходио* Аналима *били су:*

Коста Кумануди и Драгољуб Аранђеловић (1906–1911), Коста Кумануди (1911–1912), Чедомиљ Митровић (1920–1933), Михаило Илић (1933–1940), Ђорђе Тасић (1940–1941), Јован Ђорђевић (1945)

Главни уредници Анала били су:

Михаило Константиновић (1953–1960), Милан Бартош (1960–1966), Војислав Бакић (1966–1978), Војислав Симовић (1978–1982), Обрен Станковић (1982–1995), Дејан Поповић (1996), Миодраг Орлић (1997–2004)

Међународни научни савет:

Christa Jessel Holst (Немачка), Peter Koller (Аустрија), Werner Krawietz (Немачка), Ingeborg Maus (Немачка), Thomas Mertens (Холандија), Слободан Милачић (Француска), Ito Tomoyoshi (Јапан), Жељко Шевић (Енглеска), Alan Watson (САД)

Главни уредник:

Данило Н. Баста

Редакција:

Жика Бујуклић, Ђорђе Игњатовић, Гордана Илић-Попов, Миленко Креча, Зоран Томић, Јасминка Хасанбеговић, Владимир Павић

Секретари:

Марија Караникић, Танасије Маринковић

Издавач:

Правни факултет Универзитета у Београду

Лектор:

Милијана Јеловац

Коректор:

Милијана Јеловац

Преводи у овом броју:

Владимир Павић (енглески)

Технички уредник:

Јован Ђорђевић

Дизајн корица:

С. І. В. В.

Слог и прелом:

ДОСИЈЕ®

Штампа:

ДОСИЈЕ®

UDC 34/35 : YU ISSN 003-2565

Б.фр. 1652/II

АНАЛИ

ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНЕ И ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ | БЕОГРАД 2006 /БРОЈ 1 /ГОДИНА LIV

Анали Правног факултета у Београду

Година LIV, бр. 1, 2006, стр. 1–248

UDC 34/35 YU-ISSN 0003–2565

САДРЖАЈ

Напомена главног уредника – – – – – – – – – – – – – – – 7

ИЗВОРНИ НАУЧНИ ЧЛАНЦИ

Алан Вотсон, Лорд Менсфилд – Судијски интегритет или његово помањкање: Случај *Сомерсет* – – – – – – – 9

ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ ЧЛАНЦИ

Весна Клајн-Татић, Медицинска, етичка и правна питања појединачног и групног генетског тестирања – – – – 24

Јаков Радишић, Одговорност због штете узроковане пацијенту инјекцијама (посебан осврт на праксу немачких судова) – – – – – – – – – – – – – – – – – 42

Александар Молнар, Предмодерна теоријска промишљања односа политике и рата – – – – – – – – – – – – – – 56

Владимир Милисављевић, Борба за признање у Хегеловим јенским списима – – – – – – – – – – – – – – – – – 71

Божидар Вељковић, Истополна заједница – правно уређење и јавност – – – – – – – – – – – – – – – – – 88

Горан Марковић, Утицај политичких странака на развој политичке партиципације – – – – – – – – – – – – – 102

Никола Бодирога, Приговор трећег лица у извршном поступку – 119

ПОЛЕМИКА

Марија Драшкић, О веронауци у државним школама, други пут – 135

Коста Чавошки, Елементарно незнање и нечасно прикривање – – – – – – – – – – – – – – – – – – – 152

ИЗ ИСТОРИЈЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА

Светлана Мирчов, О судбини библиотеке Никодима Милаша – 155

Данило Н. Баста, „Факултетски" медаљони Драгољуба Јовановића – – – – – – – – – – – – – – – – – – – 160

ОСВРТИ

Драгана Кнежић-Поповић, *Жика Бујуклић: Forum Romanum – Римска држава, право, религија и митови* – 176

Александар А. Миљковић, *Божидар Ферјанчић и Сима Ћирковић: Стефан Душан, краљ и цар, 1331–1355* – – – – – – – – – – – – – – – – – – – 183

ПРИКАЗИ И БЕЛЕШКЕ

David Ibbetson, *A Historical Introduction to the Law of Obligations* (Oxford University Press, New York 2001, стр. XLIV + 307) (Марија Караникић) – – – – – – – – – – – – – – – 190

Јагош Ђуретић, *Социјалистичка Југославија* (Службени гласник, Београд 2005) (Јово Цвјетковић) – – – – – 194

Стенли Коен, *Стање порицања – знати за злодела и патње* (с енглеског превела Слободанка Глишић, Самиздат Б92, Београд 2003) (Зоран Кесић) – – – – 198

Зоран Р. Томић, *Уставно и сродно* (Службени гласник, Београд 2006, стр. 164) (Танасије Маринковић) – – 205

Slovenian Law Review (Izdavač Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, editor Janez Kranjc, vol. I / 1–2, 2004; vol. II / No. 1–2, 2005) (Горан Дајовић) – – – – – – – – – – – – – – – 214

Драган Прља, Стеван Лилић и Миодраг Савовић, *Интернет водич за правнике* (Правници за демократију, 2006) (Дражен Церовић) – – – – – – – 218

Џозеф Рац, *Етика у јавном домену, Огледи из моралности права и политике*, (ЦИД, Подгорица) (Дражен Церовић) – – – – – – – – – – – – – – – – 219

Ратко Марковић, *Управно право* (друго поправљено и проширено издање, „Слово", а.д., Краљево 2002, стр. 625); Зоран Томић, *Управно право (систем)* (четврто дотерано издање, „Службени лист СРЈ", Београд 2002, стр. 591) (Стеван Лилић) – – – – – – 222

Весна Петровић, уредник, *Људска права у Србији и Црној Гори 2005* – Право, пракса и свест грађана у Србији и Црној Гори и међународни стандарди људских права (Београдски центар за људска права, Београд 2006, стр. 496) (Јасминка Хасанбеговић) – – – – – – – – – – – – – 229

Карл Јоаким Фридрих, *Конституционална демократија* – Теорија и пракса у Европи и Америци (с енглеског превели Павле Јовановић и Светлана Милошевић, ЦИД, Подгорица 2005, стр. 595) (Јасминка Хасанбеговић) – – – – – – – – – – – – – 231

Leonid Pitamic, *Na robovih čiste teorije prava - An den Grenzen der Reinen Rechtslehre* (uredil in uvodna študija - Herausgeber und Einfürungsstudie: Marijan Pavcnik, prevod Vera Lamut, Pravna fakulteta v Ljubljani in Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana 2005, стр. 350) (Јасминка Хасанбеговић) – – – – – – – – – – – – 234

Вера Јанићијевић, *Платон и тирани* – Платонова путовања у Сиракузу (Пешић и синови, Београд 2004, стр. 125); Вера Јанићијевић, *Миљеници богова* – Аристотел и Александар Македонски (Пешић и синови, Београд 2006, стр. 130) (Јасминка Хасанбеговић) – – – – – – – – – – – – – 237

Brian H. Bix, *A Dictionary of Legal Theory* (Oxford University Press, New York 2004, стр. 227) (Јасминка Хасанбеговић) – – – – – – – – – – – – – 238

Gustav Radbruch, *Rechtsphilosophische Tagesfragen.* Vorlesungsmanuskript Kiel, Sommersemester 1919, Hrsg. von Hidehiko Adachi und Nils Teifke (Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2004, стр. 93) (Данило Н. Баста) – – – – – – – – – – – – – – – – 240

Валтазар Богишић, *Изабрана дјела I-IV* (ЦИД, Подгорица и Службени лист СЦГ, Београд 2004) (Данило Н. Баста) – – – – – – – – – – – – – – – – – 241

АУТОРИ – 243

права *увек и у сваком појединачном случају*. Ово индивидуално право, према аутору, има два основна елемента: слободу кретања појединца између држава и позитивну примену права на држављанство (тј. ускраћивање дискреционог права држави у домену признавања држављанства). У чланку се, такође, наводи низ примера који треба да поткрепе ауторову основну тезу, а поред тога се нотира да се у једном међународном документу већ изашло у сусрет праву на држављанство путем утврђивања обавезе држава-сукцесора бивших држава да такво право признају свим становницима бивше државе који за њега оптирају и испуњавају минималне услове. Поред овог чланка, људским правима баве се и А. Игличар у чланку *Разумевање људских права и њихове заштите у периодици словеначке јавности*, односно А. Галич који у свом раду анализира праксу Уставног суда Словеније и утицај људских права на аргумент прецедента у његовој пракси.

На супротној тематској равни, дакле више практичној и позитивноправној, налази се низ прилога који су везани за европско право. Оваква оријентација уредништва сасвим је разумљива ако се има у виду да само рођење *SLR* коинцидира са моментом приступања Словеније Европској унији. Теме којима је у оквиру овог тематског сегмента ревије посвећена пажња су Словенија и европска монетарна унија (чланак M. Doreau-Tranquard), регулисање придржања права власништва као средства обезбеђења унутар заједничког тржишта ЕУ (P. Flere), као и европске директиве у вези са техничким мерама заштите ауторских права над ауторским делима у дигиталним формама (М. Богатај).

Већ поменутој тематској хетерогености часописа доприносе и други радови из круга оних који се баве практичним питањима везаним за словеначко право, попут радова В. Жнидаршич: *Имовински односи између супружника*, А. Галич: *Алтернативни начин решавања спорова у Словенији* или П. П. Штефанчич: *Словеначко цивилно друштво у информатичком добу: да ли смо већ тамо?*

Најзад, у другом волумену уредништво часописа се одлучило да нарочиту пажњу посвети болоњском процесу и реформи универзитетског образовања, а у тим оквирима нарочито реформи правничког образовања. Наиме, Правни факултет Универзитета у Љубљани одржао је више конференција о резултатима и импликацијама болоњских реформи на процес наставе на правним факултетима. Закључци са последње две објављени су у часопису. Уз то, у овом броју објављено је и неколико прилога са тих конференција.

Први је прилог уредника часописа J. Крањца, који анализира искуства нових курикулума, усклађених са захтевима болоњске реформе. Након што излаже узроке и разлоге због којих су реформе универзитетске наставе постале нужне, Крањц се бави ци-

љевима и главним задацима који, по његовом суду, стоје пред овом реформом. Као главни циљ реформе правничког образовања, аутор види образованог правника који неће бити „слепи бирократа", *fachidiote*. Такав правник ће умети да примењује право, не само у складу са дословним законским текстом, већ и у складу са основним правним принципима и начелима правде. Стога је кључни задатак болоњске реформе да се „превреднује" целокупан образовни процес на правним факултетима, тј. да се из њега одстрани све што је сувишно, а да се фокусира на оно суштинско. А то суштинско по Крањцу је да студент овлада правним методама и да већ на студијама развија сопствени правнички профил, тако што ће моћи да бира већину предмета према сопственим афинитетима. Да би се овај задатак остварио, неопходно је пажљиво преиспитати наставне програме и утврдити шта спада у језгро универзалног правничког образовања. У односу на ове задатке, Крањц сматра да су од секундарног значаја сви други аспекти болоњског процеса, па и они који се тичу дужине трајања студија, бодовања, покретљивости студената, итд.

Поред овог чланка, веома је занимљив и прилог професора Д. Чепула са загребачког Правног факултета, под симптоматичним насловом „Пракса правне наставе између 'теорије' и 'вештине'", а ту су и два прилога која говоре о спровођењу болоњских реформи у две земље са развијеном традицијом универзитетског образовања. Први је прилог Dominique Breillat о болоњском процесу у Француској. Ауторка на уопштен начин, у виду теза, информише читаоца о главним политичким и законским оквирима у којима се реформа универзитетске наставе у Француској одиграва, без анализе ефеката примењених решења. У другом прилогу, декан Универзитета у Грацу (Аустрија) говори о аустријском погледу на болоњски процес, али пре свега имајући у виду правничко образовање.

Све у свему, након првог сусрета са *SLR* може се рећи да квалитет и одабир објављених радова у целини заслужују похвале. Општем повољном утиску о квалитету овог часописа доприноси и пријатна и непретенциозна графичка опрема. Једина замерка у том смислу могла би да се упути величини фонта којом су чланци штампани, јер би читање било угодније да је та величина за нијансу већа.

Обзнањене намере уредништва о отворености часописа према страним ауторима и имена високе научне репутације која се налазе у издавачком савету часописа – а међу којима је и професорка са Правног факултета у Београду J. Хасанбеговић – гарантују да ће овај часопис наставити да привлачи пажњу научне публике и изван граница земље у којој је настао.

Горан Дајовић

* * *

Драган Прља, Стеван Лилић и Миодраг Савовић
Интернет водич за правнике
(Правници за демократију, 2006)

Ових дана, у издању организације „Правници за демократију" објављена је књига „Интернет водич за правнике". Аутори књиге су др Драган Прља, проф. др Стеван Лилић и Миодраг Савовић. Ова књига, настала као резултат рада три врло компетентна аутора, практичан је водич кроз свијет Интернета. Намијењена је правницима, студентима права, адвокатима, судијама, правним експертима и свима осталима који нијесу правници, а желе да пронађу информације из области права. На јасан и стручан начин, у овој књизи је објашњено како и гдје правници на Интернету могу да нађу информације и комплетне текстове законских прописа, судских одлука, правних и других чланака, студија, извјештаја, директоријума и других података, који су им неопходни у свакодневном раду.

У данашње вријеме, Интернет је респектабилан ресурс података за правнике. На моћним серверима, који представљају окосницу огромне свјетске информатичке „међумреже", налазе се стотине милиона информација релевантних за рад у правној струци. Web портали разних државних и недржавних институција садрже обиље података од пресудног значаја за брзо и ефикасно информисање и доношење одлука у свијету права.

Огромна количина и широк дијапазон врста података расположивих на свјетској мрежи – Интернету, неоспорна је чињеница. Поставља се питање: гдје наћи и на који начин претраживати базе података? Одговор на то питање у великој мјери је присутан у овој књизи. „Интернет водич за правнике" је прва књига овакве врсте код нас.

У првом дијелу дају се главни подаци о Интернету, начину приступања и његовим сервисима и свим предностима, које су на располагању корисницима. У овом сегменту налази се и појашњење неких основних појмова и сервиса, релевантних за коришћење Интернета.

У књизи су приказане 274 интернет презентације. Ове интернет презентације, по оцјени самих аутора књиге, представљају незаобилазан дио Интернета за правнике. Практичан значај књиге „Интернет водич за правнике", огледа се у њеној тежњи да правницима, навиклим на класичне моделе рада у струци, омогући брже, ефикасније и квалитетније обављање послова уз помоћ Интернета.

Посебно је занимљиво што у овој књизи постоји и виртуелни дио. Наиме, на web sajtu: www.pronadjipravo.com, налазе се линкови (везе) ка свим интернет презентацијама, наведеним и описаним у књизи. На овом сајту иначе се може пронаћи мноштво података, релевантних за сваког правника. Информације на њему се редовно ажурирају најновијим вијестима из области права.

Књига „Интернет водич за правнике", биће од велике помоћи онима који истражују неку област права или настоје да дођу до неке информације, прописа, одлуке државног органа. Такође, она нуди одговоре на питања како доћи до информација о правним факултетима, правосудним и другим државним органима, публикацијама из области права и другој правној литератури.

У предстојећем процесу европских интеграција и хармонизације, способност домаћих правника да пронађу оригиналне текстове прописа у базама података институција Европске уније и преузму их, биће питање елементарне професионалне оспособљености.

Разноврсни прописи међународног права, закључивањем међународних уговора и ступањем државе у све врсте интеграција постају обавезујући, самим тим и интересантни за нас, тако да морају бити праћени од стране правне струке. Домаћа правна теорија и пракса мора их пажљиво анализирати и примијенити у нашем правном систему на адекватан и цјелисходан начин. Предуслов за то, јесте знање о томе гдје се конкретни подаци могу наћи и како преузети са мреже. Ова књига је корисна и у том смислу, јер нуди објашњења мноштва web портала релевантних међународних институција, државних органа страних земаља, универзитета, адвокатских комора, електронских правних ревија и библиотека.

Писана на јасан, али стручан начин, прилагођена је тако да и читаоцима са мањим информатичким знањима омогући релативно успјешно коришћење наведених информација. Дакле, ова књига је припремљена како за све оне који се први пут сусријећу са компјутерима и мрежним комуникацијама, тако и за оне са више компјутерског искуства.

Дражен Церовић

Џозеф Рац
Етика у јавном домену, Огледи из моралности права и политике
(ЦИД, Подгорица)

У издању угледне издавачке куће ЦИД, прије неколико мјесеци објављена је занимљива књига „Етика у јавном домену, Огледи из моралности права и политике".

Аутор књиге је Џозеф Рац (Joseph Raz), научник који је у последњих двадесет година израстао у једног од највећих теоретичара и аналитичара из области теорија о моралу и политици. Правна, морална, и политичка филозофија су основне области његовог рада. Његов оштар, довитљив и енергичан стил писања чини ово дјело врло интересантним у двије равни.

С једне стране, ова књига се бави питањима *етике добробити*, а с друге стране, разјашњава *релације између права и морала*. Уједно, то су и наслови два сегмента овог значајног дјела (Дио 1 – „Етика добробити: Политичке импликације"; Дио 2 – „Између права и моралности").

Садржину књиге чини квалитетна компилација ауторових огледа, којима се илуструје примјена општих гледишта о моралности и праву на политичке и правничке проблеме. Џозеф Рац је при изради ових огледа, очито на располагању имао обиље моралних и правних дилема, које се тичу политике и права, како у данашњем времену, тако и у свим временима од када постоје политика и право. Богат материјал за истраживање, дао му је прилику да на крајње репрезентативан начин опише неке од тих етичких и моралних дилема које се редовно јављају у праву и политици.

Као и код већине комплексних тема, читање ове књиге намеће нам утисак да се пред аутором (али и читаоцем), убрзо након почетка анализирања конкретног проблема, отвара читав низ питања и проблема, који нису били антиципирани на почетку. То је закључак и аутора ове књиге, који ипак констатује да је општи приступ, који је слиједио из претходних његових радова, био у основи подесан да се примијени и на ове, нове теоријске дилеме и тешкоће.

Резултат такве методологије рада на овим огледима, јесте чињеница да је опште гледиште за које се аутор залаже обогаћено и ојачано новим разматрањима и закључцима.

У огледима у првом дијелу ове књиге, који се зове „Етика добробити: политичке импликације", брани се став, по којем је смисао политичке моралности првенствено бављење заштитом и унапређивањем добробити људи. Овај став Џозеф Рац је прихватио још раније, у свом дјелу *The Morality of Freedom (Моралност слободе)*. У уводним огледима аутор испитује појам добробити и начине на које други људи могу или не могу служити човјековој добробити. Такође, испитује се појам индивидуалне добробити и односа које она има према правима и поготову према дужностима.

У овом сегменту књиге испитују се и два важна аспекта добробити, која имају далекосежне политичке импликације. То су *значај чланства у групама* – улога припадања у добробити и *импликација активног карактера добробити*, заправо чињенице да се она (добробит) у великој мјери састоји од успјешних активности.

Активни аспект добробити побуђује витална питања у вези са политикама које теже да унаприједе благостање људи. Ако се добробит људи може само остварити њиховим сопственим активностима, шта могу други људи учинити за њих? Треба ли људе препустити њиховој судбини – да се докажу тако што ће савладати сваку тешкоћу која им се нађе на путу. Ако кажемо да животи људи не би требало да буду ни потпуно лишени изазова нити препуни страшних изазова, да ли нас у томе руководи ма које принципијелно схватање некаквог *via media*, или само плитка жеља за компромисом? Или можда жеља и за једним и за другим? Питање припадања од суштинског значаја је за проблеме граница толеранције и за наше ставове о разноликости и плурализму, сматра аутор.

У огледима из првог дијела ове књиге такође се испитују неки аспекти добробити и моралних и политичких импликација добробити на претпоставку да су унапређење и заштита добробити главни задатак политичке акције. Аутор наводи чињеницу да што је више слиједио импликације ове претпоставке, то је више сумњао да ли добробит може имати главну улогу у етици, која јој се понекад приписивала. Он констатује да је унапрјеђење добробити још увијек главни етички пропис јавног дјеловања. Међутим, закључује да се етика у ширем смислу не може објаснити само преко бриге за добробит. Дилеме тог типа, провлаче се цијелим текстом ове занимљиве књиге и изазивају низ других питања, која превазилазе опсег тема о којима се у њој расправља.

Наредни дио огледа у овој књизи посвећен је сумњи у моћ филозофије или теорије да обезбиједи одређене одговоре на питања са којима се суочавамо у политици. По питању недоумице да ли било која теорија правде може да обезбиједи конкретно упутство за рјешавање свих проблема који се јаве у политици, аутор не бјежи од прибјегавања рационалној расправи или пак политичкој теорији. Међутим, скептик је у погледу успјешности и дјелотворности неког вида универзалне теорије у овом контексту.

У другом дијелу књиге „Етика у јавном домену, огледи из моралности права и политике" аутор третира питања описа природе права. Ту констатује да се право најбоље може разумјети наспрам позадине политичког друштва, које пролази различите процесе од јавне расправе и страначких притисака, до конкретних радњи и одлука које се сматрају обавезујућим у том друштву. Право напросто представља стандарде који су достигли извјестан степен зрелости и потврђености у том процесу.

У центру пажње овог сегмента књиге је *однос између права и морала*. Постоје суштинске везе између правних појмова и моралних појмова, те између права и морала. Питање је какве су то